

СЕКРЕТАРИЈАТУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА
БЕОГРАД

Предмет: Извештај комисије за преглед и оцену докторске дисертације
мр Маје Младеновић

Научно-наставно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 16. јануара 2015. године изабрало је Комисију за преглед и оцену докторске дисертације коју је, под насловом *Граматички статус и синтаксичке функције руских речи естџ, нет и да и њихови српски еквиваленти*, предала мр МАЈА МЛАДЕНОВИЋ, виши лектор на Департману за руски језик и књижевност Филозофског факултета Универзитета у Нишу, у саставу: 1. др Радмило Маројевић, редовни професор (изабран 16. децембра 1988), научна област: руски језик, Филолошки факултет Универзитета у Београду; 2. др Ана Пејановић, ванредни професор (изабрана 13. јуна 2013), научна област: руски језик, Филозофски факултет у Никшићу Универзитета Црне Горе; 2. др Драгана Мршевић-Радовић, редовни професор (изабрана 15. јула 2009), научна област: српски језик, Филолошки факултет Универзитета у Београду.

Пошто је проучила поднети рукопис, Комисија упућује Већу следећи

РЕФЕРАТ

1. Разматрани рукопис [Маја З. Младеновић. *Граматички статус и синтаксичке функције руских речи естџ, нет и да и њихови српски еквиваленти*. Докторска дисертација. Београд: Универзитет у Београду, Филолошки факултет, 2014, с. 1–277] састоји се од Увода, шест централних поглавља, Закључка и Библиографије. На почетку рукописа су резимеи, на српском и на енглеском језику, и садржај (с. I–IV), а на крају биографија аутора и изјаве (с. 273–277).

Поред тога што има Увод (с. 1–4) и Закључак (с. 251–255), рад је структуриран према истраживаним проблемима и садржи следећих шест делова: 1. Нулте и крње парадигме у руском и српском граматичком систему (с. 5–38); 2. Граматички статус руских речи *естџ, нет и да* (с. 39–129); 3. Синтаксичке функције руских речи *естџ, нет и да* (с. 130–181); 4. Руске речи *естџ, нет и да* са преводилачког аспекта (с. 182–229); 5. Руске речи *естџ, нет и да* као компоненте фразеолошких јединица (с. 230–243); 6. Поредбена анализа (с. 244–250).

Сваки део подељен је на главе које се, са своје стране, састоје од поглавља. Ради боље прегледности и веће прецизности, одређени проблеми се у оквиру неких поглавља разматрају у оквиру посебних тачака.

На крају рада наводе се извори одакле је ексцерпирана грађа, лексикографска издања и остала стручна литература која је у раду коришћена.

1.0. *Увод* (с. 1–4). — Уводно поглавље обухвата следеће одељке: Предмет и задаци рада (0.1), Грађа (0.2), Методологија рада (0.3), Из историје питања (0.4). На крају уводног дела је представљена: Композиција рада (0.5).

Предмет анализе рада су руске речи *есть*, *нет* и *да*, тачније: њихов граматички статус и синтаксичке функције, као и српски еквиваленти наведених руских речи.

Међу задацима овог рада кандидат је издвојио три основна које је назвао примарним: 1) опис и разграничење типова руских простих реченица (потврдних и одричних) у којима се, најчешће, у садашњем времену користе облици *есть*, *нет* као и облици *да*, *нет*; задатак се може прецизније дефинисати: реченице се анализирају не само када стоје самостално већ и када представљају компоненте независно-сложених и зависно-сложених реченица; 2) одређење граматичког статуса облика *есть*, *нет* као и граматичког статуса облика *да*, *нет*; 3) опис и разграничење синтаксичких функција облика *есть*, *нет* и *да* у разним типовима реченица.

Остале задатке (секундарне, који проистичу из примарних или су у директној вези с њима) кандидат Маја Младеновић формулисала је на следећи начин: истражити и описати нулте и крње парадигме у руском и српском граматичком систему; описати и разграничити облике хомонимичне руским речима *есть*, *нет* и *да*; описати и разграничити типове руских простих реченица (потврдних и одричних) са облицима *есть*, *нет* и *да* како у оквиру независно-сложених реченица тако и у оквиру зависно-сложених реченица; размотрити ове руске речи са преводилачког аспекта како са аспекта руског оригинала и српских преводних еквивалената тако и са аспекта српског оригинала и рускиг превода; размотрити руске речи *есть*, *нет* и *да* као компоненте фразеолошких јединица; урадити поредбену анализу истраживаних проблема у оба словенска језика у циљу утврђивања сличности и разлика са формалнограматичког и логичко-семантичког становишта.

Грађу при изради докторске дисертације чинили су руски књижевни текстови и њихови преводи на српски језик, као и књижевни текстови на српском језику и њихови руски преводи: роман Ф. М. Достојевског *Подросток*, преводи овог романа на српски језик (*Дечко*, превели Милена и Радмило Маројевић; *Младић*, превео Милош Ивковић), романи М. Црњанског *Сеобе* и *Друга књига Сеоба* и њихов превод на руски језик (оба романа преведена су на руски језик под једним заједничким насловом *Переселение*, превод И. Дорбы), роман В. Драшковића *Руски конзул* и његов руски превод (*Русский консул*, превод Иљи Числова), приче Ивана Буњина и њихови преводи Злате Коцић на српски језик, драме и приче А. П. Чехова и њихови српски преводи, Пушкинова *Капитанска дочка* и превод овог дела на српски језик (*Капетанова кћи*, превео Божидар Ковачевић), роман З. Прилепина *Санька* и његов српски превод (*Санька*, превела Радмила Мечанин), Андрићева *На Дрини ћуприја* и превод овог дела на руски језик (*Мост на Дрине*, превод Т. Вирты), роман С. Довлатова *Чемодан* и српски превод романа (*Кофер*, превела Радмила Мечанин), роман В. Каверина *Перед зеркалом* и српски превод романа (*Пред огледалом*, превела Милица Николић), роман В. Пелевина *Т* и његов српски превод (*Т*, превела Наталија Ненезић). Примери узети из наведеног основног корпуса допуњени су примерима из описних речника савременог руског и српског језика.

У раду су примењивани, у складу с одговарајућим посебним аспектима анализе, различити методи: метод синхроног описа, метод интерпретационе анализе, метод концептуалне анализе, метод конфронтативне анализе на лексичко-семантичком и синтаксичком плану, као и компаративно-историјски метод (кад је било потребно расветлити етимологију појединих лексичких и фразеолошких јединица).

У поглављу *Из историје питања* кандидат се позива на досадашња истраживања Р. Маројевића: „О граматичком статусу и синтаксичким функцијама руских речи *есть*, *нет* и *да* писано је, према нашем мишљењу, веома ретко и недовољно јасно. О српским еквивалентима ових руских речи скоро да уопште није ни писано, или, прецизније, писано је још ређе и мање јасно. Разлози за ово налазе се у комплексној и мултидисциплинарној природи истраживања које би требало извршити како би се дошло до бар донекле задовољавајућих и пре свега тачних резултата. [...] Једино озбиљно научно утемељено теоријско полазиште када је реч о врстама речи у руском језику, у српском језику, у словенским језицима нашли

смо у радовима Радмила Маројевића (Мароевич 2001³, Маројевић 2010, Мароевич 2011). У својим радовима Маројевић узима у разматрање, тачније: дотиче се и проблема који представља предмет нашег истраживања — руских речи *есть*, *нет* и *да*, тј. самосталности њиховог граматичког статуса“ (с. 3–4).

Посебно место у раду има поредбена анализа истраживаних проблема у оба словенска језика у циљу утврђивања сличности и разлика са формалнограматичког и логичко-семантичког аспекта.

1.1. *Нулте и крње парадигме у руском и српском граматичком систему* (с. 5–38). — Први део рада подељен је на четири главе: Нулте и крње парадигме у руском језику (1.1), Нулте и крње парадигме у српском језику (1.2), Именице нулте и крње дефлекције (1.3) и Глаголи нулте и крње конјугације (1.4). Свака глава подељена је на два поглавља (укупно осам поглавља): Нулте парадигме у руском језику (1.1.1), Крње парадигме у руском језику (1.1.2.), Нулте парадигме у српском језику (1.2.1), Крње парадигме у српском језику (1.2.2), Именице нулте дефлекције (1.3.1), Именице крње дефлекције (1.3.2), Глаголи нулте конјугације (1.4.1) и Глаголи крње конјугације (1.4.2).

1.2. *Грамматички статус руских речи есть, нет и да* (39–129). — Други део рада такође је подељен на четири главе: Парови *да*^I и *нет*^I / *есть* и *нет*^{II} (2.1), Припадност врстама речи (2.2), Грамматичке категорије руских речи *есть*, *нет* и *да* (2.3) и Лексикографске интерпретације облика *есть*, *нет* и *да* и њихових српских еквивалената (2.4). Свака глава подељена је на поглавља.

У оквиру два поглавља прве главе описују се парови речи: у првом поглављу — пар *да*^I и *нет*^I, у другом поглављу — пар *есть* и *нет*^{II}.

Друга глава садржи пет поглавља у којима се руске речи *есть*, *нет* и *да* разматрају као речце, везници и глаголи нулте конјугације, а посебно су описани и хомонимични глагол *есть* као и копулативни облици глагола *быть*.

У трећој глави другог дела у пет посебних поглавља разматрају се грамматичке категорије руских глагола нулте конјугације *есть*, *нет* и *да* (категорија глаголског вида, категорија лица, категорија начина, категорија времена, категорија глаголског рода или категорија стања и категорија броја).

Два поглавља четврте главе садрже посебна потпоглавља у којима се дају лексикографске интерпретације руских речи *есть*, *нет* и *да* и њихових (најфреквентнијих) српских еквивалената (*имати*, *немати*, *постојати*, *бити*, *да*, *не*).

1.3. *Синтаксичке функције руских речи есть, нет и да* (с. 130–181). — Трећи део дисертације састоји се од две главе: Синтаксичке функције руских глагола нулте конјугације *есть*, *нет* и *да* у простој реченици (3.1) и Синтаксичке функције руских глагола нулте конјугације *есть*, *нет* и *да* у сложеној реченици (3.2).

Прва глава се састоји од пет поглавља: Егзистенцијалне реченице, Локативне реченице, Посесивне реченице, Речи-реченице и Реченице фразеологизоване структуре са руским речима *есть*, *нет* и *да*. Свако поглавље се дели на посебна потпоглавља.

У другој глави издвојена су два поглавља: Руски глаголи нулте конјугације *есть*, *нет* и *да* у независно-сложеној реченици и Руски глаголи нулте конјугације *есть*, *нет* и *да* у зависно-сложеној реченици.

1.4. *Руске речи есть, нет и да са преводилачког аспекта* (с. 182–229). — У четвртом делу се у оквиру две посебне главе руске речи *есть*, *нет* и *да* анализирају као оригинал и као превод. Обе главе састоје се од по шест поглавља (Егзистенцијалне реченице, Локативне реченице, Посесивне реченице, Речи-реченице, Облици *есть*, *нет* и *да* у независно-сложеној реченици, Облици *есть*, *нет* и *да* у зависно-сложеној реченици).

1.5. Руске речи *естъ*, *нет* и *да* као компоненте фразеолошких јединица (с. 230–243). — У петом делу се речи *естъ*, *нет* и *да* разматрају као компоненте фразеолошких јединица у оквиру три посебне главе: Фразеолошке јединице са компонентом *естъ* (5.1), Фразеолошке јединице са компонентом *нет* (5.2) и Фразеолошке јединице са компонентом *да* (5.3).

1.6. Поредбена анализа (с. 244–250). — Шести део посвећен је поредбеној анализи и садржи три главе (од којих је свака са по два поглавља): Српски еквиваленти руских реченица са парним компонентама *да*^I и *нет*^I / *естъ* и *нет*^{II} (6.1), Граматичке категорије српских еквивалената у поређењу са руским парним компонентама *да*^I и *нет*^I / *естъ* и *нет*^{II} (6.2) и Синтаксичке функције српских еквивалената у поређењу са руским парним компонентама *да*^I и *нет*^I / *естъ* и *нет*^{II} (6.3).

1.7. *Закључак* (с. 251–255). — У завршном поглављу рада представљена су закључна разматрања — резултати истраживања до којих је кандидат дошао, и то управо према појединачним деловима односно аспектима рада, а на самом крају дат је и општи закључак а предочена су и нова поља истраживања до којих је кандидат дошао приликом израде рада: „На крају можемо закључити да су ипак остала многа неогворена питања, тачније: приликом истраживања и анализе отворили су се многи нови проблеми који свакако из објективних разлога нису могли бити сагледани на овом месту и сада. Навешћемо само неке од њих: усаглашавање терминологије која се бави морфологијом и синтаксом како у руском тако и у српском језику, али и на конфронтационом плану; нова дескриптивна истраживања из области србистичке славистике која би се с аспекта морфологије и синтаксе бавила српским речима *да* и *не* као могућим глаголима нулте конјугације и речима-реченицама; истраживање проблема и потенцијално ревидирање ставова о нултој конјугацији уопште, на општеславистичком плану као и у посебним славистикама; нова истраживања која би прецизније осветлила природу једног од најважнијих глагола у језичком систему — глагола *бити* и његове двоструке или чак вишеструке улоге у словенским језицима; ревидирање теорија о простој и сложеној реченици, пре свега у србистици, али и у осталим славистичким гранама; поновно испитивање вечитог питања о врстама речи и усклађивање теорија са резултатима развоја језика кроз историју, ажурирање постојећих научних ставова. / Анализом ексцерпираних грађе и систематизацијом бројних примера дошли смо, као што се види, до многих закључака од којих би један био нарочито вредан помена: посебна пажња вероватно би требало да буде посвећена неком следећем истраживању које би предмет нашег рада осветлило са стилистичког аспекта. За овакав закључак, надамо се, нису потребна додатна појашњења“ (с. 254).

1.8. *Библиографија* (с. 256–272). — Библиографски део рада подељен је на изворе (54 јединице), речнике (24 јединице) и литературу (95 јединица), на српском и руском језику. За обрађивану тему литература је исцрпна и потпуна.

Научни руководилац при изради докторске дисертације био је др Радмило Маројевић, редовни професор.

2. Комисија сматра да је кандидат успешно одговорио на постављени задатак и да је у довољној мери осветлио и исправио постојећу слику сложених односа који постоје између три руске речи *естъ*, *нет* и *да* и њихових бројних и разноврсних српских еквивалената уз помоћ шаролике спреге морфологије, синтаксе, фразеологије, лексикологије, науке о превођењу и историје језика, и тиме дао свој допринос русистици, србистици, а самим тим и славистици односно науци о језику уопште.

Докторска дисертација која је била предмет овог извештаја урађена је, и са фактичког и са методолошког становишта, и са аспекта синтаксе и са морфологије, и као рад из русистике и као прилог србистици — прегледно, с познавањем и предмета, и литерату-

ре, и научних дисциплина које се тим предметом баве, али и с несумњивим талентом, уз добар и прецизан стил излагања. Нека конкретна питања, међутим, захтевају даљу дискусију и прецизирање, што ће се једним делом остварити на одбрани тезе, али и даља истраживања на ширем корпусу, што ће кандидаткиња несумњиво наставити. За та даља истраживања, њена и свих других, овај рад ће бити свакако једно од полазишта.

3. На основу изнетог прегледа рада и ове оцене Комисија предлаже Већу да рукопис под насловом *Граматички статус и синтаксичке функције руских речи* есть, нет и да и њихови српски еквиваленти кандидата МАЈЕ З. МЛАДЕНОВИЋ прихвати као докторску дисертацију и да кандидата позове на јавну одбрану рада.

С поштовањем,

КОМИСИЈА:

Др Радмило Маројевић, ред. проф., с. р.

Др Ана Пејановић, ванр. проф. Филозофског факултета у Никшићу (Универзитет Црне Горе), с. р.

Др Драгана Мршевић-Радовић, ред. проф., с. р.